

Економічні науки

УДК 331.45

Бугор Володимир Олександрович

студент

Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник:

Райчева Лариса Іванівна

кандидат економічних наук, доцент

Міжнародний гуманітарний університет

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті проаналізовані структурні причини виникнення нещасних випадків і статистичні дані за основними показниками виробничого травматизму на підприємствах України й країн ЄС. На основі аналізу законодавчої бази України з охорони праці виявлені проблеми, що стосуються внесення комплексних змін до нормативно-правових документів та їх якості, що напряду впливають на безпеку людини в умовах виробництва. Запропоновані пріоритетні шляхи правового та організаційного характеру з підвищення рівня охорони праці й промислової безпеки в Україні.*

***Ключові слова:** охорона праці, виробничий травматизм, промислова безпека, професійний ризик, нормативно-правова база, вища освіта.*

Мета. Визначення перспективних шляхів підвищення рівня охорони праці й промислової безпеки на підприємствах України.

Вступ. Сталий шлях соціальної еволюції передбачає постійний розвиток та вдосконалення економічних, соціальних та інших систем конкретної країни. В основі цього процесу лежить законодавча та нормативна база, зокрема для захисту праці, забезпечення основи для їх безпечного функціонування, а також формування освітнього та культурного рівня суспільства, яке виробляє та продає певні товари та послуги.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про охорону праці», охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів та засобів спрямований на збереження життя, здоров'я та прав на працездатність у процесі трудової діяльності [1]. Відповідно до вищезазначеного, наступні принципи забезпечення охорони праці (мінімізація професійних ризиків) були розподілені у ранговому порядку:

- юридична;
- управління;
- організаційні;
- орієнтування;
- технічні та ін.

Законодавчі принципи (юридичні дії) не випадково висвітлюються насамперед, оскільки нормативно-правова база є інструментом першого порядку для забезпечення працівників у виробничому середовищі.

Однак безпека працівників тим більше залежить також від розуміння важливості приватної та громадської безпеки та культури праці кожного з них. Це розуміння, насамперед, формується в процесі здобуття спеціальної освіти і безпосередньо залежить від її якості [3].

Отже, очевидно, що певні системні зміни в державі тісно пов'язані як із змінами в законодавчій базі, так і з відповідними змінами в системі освіти. Досвід розвитку економічних систем у розвинутих країнах довів, що підвищення рівня культури праці одночасно підвищує рівень ефективності

та безпеки виробництва. Однак в Україні проблема із необхідним рівнем та якістю охорони праці та промислової безпеки, як з точки зору виробництва, так і особливо на етапі підготовки молодих спеціалістів у навчальних закладах, є проблемою.

В рамках євроінтеграційних процесів у світі, законодавча база України, щодо охорони праці, та відповідна підготовка фахівців, зазнають суттєвих змін. По суті, ці процеси не мають глибокого, науково обґрунтованого та всеохоплюючого характеру, а відбуваються випадково та поодинокі, що, в свою чергу, може призвести найближчим часом до різкого збільшення кількості випадків професійного травматизму, професійні захворювання, виробничі аварії та катастрофи. Тож необхідно висвітлити сучасні проблеми у галузі охорони здоров'я та запропонувати їх вирішення терміново прямо зараз, поки ці процеси не будуть незворотними. Це дозволить протягом короткого терміну та безболісно адаптувати існуючу систему охорони праці до європейських вимог [4].

Проблеми та перспективні шляхи розвитку охорони праці та промислової безпеки в Україні та ЄС розглядались у наукових роботах. Однак аналіз цих досліджень виявив певну кількість невирішених проблем та недоліків.

Так, було проведено порівняльний аналіз рівня професійного ризику в Україні та країнах ЄС щодо основних видів економічної діяльності, а також тенденцій зниження рівня охорони праці в Україні та пріоритетних напрямків її збільшувати. Однак у той же час практично не приділялось уваги аналізу правової та нормативної бази України та країн ЄС з питань охорони праці, як основоположної бази її безпеки, та проблемам професійна освіта розглядається у дуже вузькому галузевому форматі, не прив'язуючи їх до європейської освітньої реформи [5, с. 21-29].

Основним недоліком значної частини аналізованих досліджень можна вважати наступне:

- відсутність комплексного підходу до проблем охорони праці та промислової безпеки в Україні на шляху до європейської інтеграції;

- швидка втрата актуальності, враховуючи динаміку змін законодавчої, освітньої, соціально-економічної та інших державних систем в Україні за останні роки.

Для визначення перспективних шляхів підвищення рівня охорони праці та рівня промислової безпеки на підприємствах України необхідно вирішити наступні завдання:

- провести порівняльний аналіз структури причин виробничих аварій в Україні та ЄС;
- виявити проблеми української нормативно-правової бази у галузі охорони праці та адаптації промислової безпеки до європейських стандартів;
- проаналізувати систему професійного навчання в галузі охорони праці та промислової безпеки в Україні та ЄС;
- визначити пріоритетні шляхи розвитку охорони праці та промислової безпеки в Україні.

За основними показниками рівня виробничого травматизму Україна значно випереджає країни ЄС. Основною причиною нещасних випадків як в Україні, так і в ЄС, є невиконання інструкцій з охорони праці. Основною проблемою адаптації українського законодавства до європейського у сфері охорони праці та промислової безпеки є відсутність інтегрованого підходу та низький рівень нормативно-правових документів якості.

Рівень освітньої підготовки українських спеціалістів у галузі охорони праці та промислової безпеки не лише відрізняється за якістю (не в кращу сторону) від європейської, але останнім часом значно погіршується порівняно з попередньою професійною підготовкою - грами учнів.

Основними та пріоритетними шляхами вдосконалення рівня охорони праці та промислової безпеки в Україні є розробка та запровадження

єдиного електронного реєстру та загальнодержавної автоматизованої системи подання та контролю змін та доповнень до законодавчої та нормативної бази України щодо охорони праці, а також як реалізація позитивних системних змін у освітньому рівні та свідомості майбутніх фахівців, що відповідають європейській концепції.

Література

1. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 49. с. 668. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
2. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу, [Електронний ресурс]. На заміну ГН 3.3.5-8.6.6.1-2002 ; чинний від 2014-05-30. К. : МОЗ України, 2014. 37 с. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14>. (Державні санітарні норми та правила)
3. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень, [Електронний ресурс] : ДСН 3.3.6.042-99. Чинний від 1999-12-01. К. : МОЗ України, 1999. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va042282-99>. (Державні санітарні норми)
4. Система стандартів безпеки праці. Системи вентиляційні. Загальні вимоги [Текст] : ДСТУ Б А.3.2-12:2009. На заміну ГОСТ 12.4.021-75 ; чинний від 2010-08-01. К. : Мінрегіон України, 2010. 13 с. (Державний Стандарт України)
5. Опалення, вентиляція та кондиціонування [Текст] : ДБН В.2.5-67:2013. На заміну СНиП 2.04.05-91 ; крім розділу 5 та додатка 22. ; чинний від 2014-01-01. К. : Мінрегіон України, 2013. 149 с. (Державні будівельні норми України)
6. Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку,

[Електронний ресурс] : ДСН 3.3.6.037-99. Чинний від 1999-12-01. К. : МОЗ України, 1999. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va037282-99>. (Державні санітарні норми)